

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Кафедра української мови

ПРОГРАМА
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ВЕРБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ КОДИ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»**

9 листопада 2015 року

Кам'янець-Подільський

Організаційний комітет конференції

Голова організаційного комітету

Іван Конет проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор фізико-математичних наук, професор

Заступники голови організаційного комітету

Юрій Маркітантов декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови

Людмила Марчук завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Члени організаційного комітету

Борис Коваленко заступник декана з наукової роботи факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доцент кафедри української мови, кандидат філологічних наук, доцент

Анжеліка Попович професор кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Раїса Козак доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Інна Беркешук доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Адреса організаційного комітету:

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
кафедра української мови
вул. Огієнка, 61,
м. Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
32300
тел. (03849) 31213

Регламент роботи конференції

9.30 – 10.00 – реєстрація учасників конференції, налагодження Skype-зв'язку

10.00 – 11.45 – пленарне засідання

11.50 – 13.30 – секційні засідання

13.30 – 14.00 – обідня перерва

14.00 – 15.30 – секційні засідання

16.30 – 17.00 – підсумкове пленарне засідання.

Режим проведення конференції – **Skype-зв'язок**.

Доповідь на пленарному засіданні – 20 хв.

Доповідь на секційному засіданні – 10 хв.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Вітальне слово

Іван Конет	проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор фізико-математичних наук, професор
Юрій Маркітантов	декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови
Людмила Марчук	завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Доповіді

Наталія Кондратенко, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри прикладної лінгвістики, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ВІДОНІМНІ НОМІНАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ МІФОЛОГІЇ

Досліджено роль відонімної лексики у творенні сучасних політичних міфів та наголошено на ролі антропонімів у формуванні сучасної міфології в політичному дискурсі. Визначено групи відонімної лексики, що функціонує в українській політичній комунікації, – номінації, що походять від прізвищ

політиків; від назв політичних організацій; від знакових топонімів. Простежено основні шляхи утворення відонімної лексики в українському політичному дискурсі.

Ключові слова: політичний дискурс, політичний міф, онім, антропонім, відонімна лексика.

Людмила Марчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІМПЛІЦИТНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ КОЛЬОРІВ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ПОСТМОДЕРНІСТІВ

У статті аналізуємо імпліцитне передання кольорів та визначаємо їх мотивованість – здатність викликати прямі асоціації з певними об'єктами довкілля, що є прототипами цих кольорів. Класифікація таких кольорів проходить за двома типами: назвам живих та неживих об'єктів, для кожного з яких властиві свої моделі.

Ключові слова: кольоролексеми, мотивованість, моделі термінів кольору, артефакти, ментальна свідомість.

Олена Кульбабська, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

„СЛОВНИК СИНТАКСЕМ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ” В АСПЕКТІ СУЧАСНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ ПРИКЛАДНОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ

У статті з'ясовано теоретичні засади нового словника активного типу, що уналежнює репертуар мінімальних семантико-синтаксичних одиниць (синтаксем) української мови в лексикографічних параметрах з опертям на семантико-синтаксичні відношення, що їх репрезентують синтаксеми, та з огляду на семантичну й морфолого-синтаксичну варіантність (корелативність) засобів їх вираження.

Ключові слова: граматична прикладна лексикографія, синтаксема, семантичний та морфолого-синтаксичний варіант, синтаксичний синонім.

Ольга Копусь, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор, Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського

КОСМІЧНІ МОДУСИ ЕТИКИ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальною проблемою постає визначення діяльних траєкторій трансформації розуміння сутності людини на рівні етичних категорій в аспекті вольового самовизначення українського народу. Оскільки йдеться про період активного пробудження національної свідомості, то ідеальним тут є не пасивне відображення світової культури в просторі власного суспільного

буття, а конституювання в імперативах моралі та моральності. Отже, історія персоніфікується через моральну волю людини та основні концепти *добро / зло*.

Ключові слова: персоніфікація, концепт, самовизначення, моральна воля людини, мовна картина світу.

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

СЕКЦІЯ 1

КАТЕГОРІЇ, КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Олександра Білінська, здобувач кафедри прикладної лінгвістики, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ

Розглянуто основні підходи щодо дослідження рекламних слоганів у сучасній лінгвістиці. Представлено концепції, що висвітлюють особливості слоганів як синтаксичних одиниць, текстових, дискурсивних та особливого різновиду мікротексту та дискурсу. Наголошено на актуальності вивчення слоганів в комунікативно-дискурсивному та психолінгвістичному аспектах, доведено сугестивний потенціал рекламних слоганів. Подано методологію аналізу слоганів у сучасному мовознавстві.

Ключові слова: рекламний слоган, дискурс, мікротекст, сугестія, методологія.

Тетяна Євтушина, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ЕМОЦІЙНІСТЬ ЯК РЕЛЕВАНТНА РИСА ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МЕНТАЛІТЕТУ БУКОВИНЦІВ У ПРОЗІ М. МАТІОС

У статті досліджено фразеологічні одиниці, що транслюють емоційність як домінуючу рису менталітету буковинців кінця XIX – першої половини XX століття в художніх творах «Солодка Даруся», «Майже ніколи не навпаки» і «Черевички Божої Матері» Марії Матіос. З'ясовано компонентний склад і семантико-функціональну різноплановість фразеологічного відтворення емоційних станів персонажів письменниці. Виявлено, що основу ментальної характеристики буковинців складають

фразеологічні одиниці, які репрезентують емоційні переживання негативної модальності.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, менталітет, домінантна регіональна риса менталітету, емоційність, художній твір.

Любов Завальська, аспірант кафедри української мови, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ КОНСОЛІДАЦІЇ В
ІНТЕРАКТИВНОМУ СПІЛКУВАННІ УКРАЇНСЬКИХ
ПОЛІТИКІВ.

Досліджено український політичний дискурс в лінгвопрагматичному аспекті, зокрема спонтанне мовлення українських політиків у ситуації інтерактивної взаємодії. Представлено основні кооперативні стратегії й тактики, що використовуються з настановою на консолідацію влади з народом. Розглянуто основні мовленнєві акти та інтенції в межах стратегії консолідації. Матеріалом для аналізу слугували українській політичні ток-шоу.

Ключові слова: політичний дискурс, комунікативна стратегія, комунікативна тактика, кооперація, інтерактивність.

Наталя Ковальська, викладач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки, Одеський національний економічний університет
РЕЧЕННЯ ІЗ СУРЯДНИМИ РЯДАМИ В НАУКОВИХ ТЕКСТАХ
ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ

Статтю присвячено дослідженню експресивного синтаксису економічного дискурсу. Виявлено експресивний потенціал однорідних членів речення в наукових текстах економічного дискурсу на матеріалі українського журналу «Економіст». Висвітлено сурядні ряди головних і другорядних членів речення з різним семантичним навантаженням. Охарактеризовано різновиди сурядних рядів на синтаксичному рівні.

Ключові слова: однорідні члени речення, сурядні ряди, експресивність, науковий текст, економічний дискурс, синтаксис.

Раїса Козак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА СИНТАКСИЧНИХ КОНЦЕПТІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Проаналізовано національну специфіку синтаксичних концептів української мови й доведено, що аналізоване мовне явище виявляється на рівні концептуальної семантики, репрезентованої синтаксичними структурами. Увагу акцентовано на тому, як концептуальний зміст синтаксичного концепту передається лексичними і фразеологічними

засобами.

Ключові слова: синтаксичний концепт, національна специфіка, концептуальна семантика, синтаксична структура, концептуальний зміст.

Оксана Кучерява, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ У СИСТЕМІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Охарактеризовано основні прийоми роботи з лінгвокультурним концептом у межах мовознавчих дисциплін, що читаються на філологічних факультетах ВЗО. Складено та проілюстровано лінгвокультурологічні завдання як один із засобів формування національно-мовної особистості студента філологічного факультету. Теоретичним підґрунтям виступило вчення про концепт як основну клітинку культури в ментальному світі людини та концептуальний аналіз тексту.

Ключові слова: лінгвокультурний концепт, лінгвокультурологічні завдання, студент філологічного факультету.

Наталія Ладияк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ “СПОРТ” У СУЧАСНОМУ СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ

Проаналізовано функціонування концепту “спорт” у сучасних українських спортивних ЗМІ. Складниками його є концепти: “змагання”, “мужність”, “витривалість”, “чесність”, “перемога”, “успіх”, “краса”, “здоров’я”.

Ключові слова: концепт, концептосфера, мовна картина світу, спортивний дискурс, концептуальна домінанта дискурсу.

Вікторія Ліпич, доцент кафедри української мови та методики викладання фахових дисциплін, Бердянський державний педагогічний університет

КОМПОЗИТИ – ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ НАЙМЕНУВАННЯ З НУЛЬОВИМ ФОРМАНТОМ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуто і проаналізовано структурні особливості й семантику композитів – інструментальних найменувань з нульовим формантом у різні періоди функціонування української мови. З’ясовано, що основні їхні структурні типи успадковані ще з праслов’янського періоду. Нульовий формант мав високу продуктивність при творенні складних інструментальних назв упродовж писемного періоду розвитку української мови.

Ключові слова: композит, нульовий формант, інструментальні найменування, словотвірне значення, структурний тип, опорний компонент, мотивація.

Наталія Мєлєкєсцева, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПРЕДИКАТИ ТЕМПОРАЛЬНОЇ НАЯВНОСТІ / ВІДСУТНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Стаття присвячена дослідженню предикативних відношень темпоральності. Здійснено семантичну класифікацію предикатів темпоральної наявності / відсутності за різними критеріями та описано засоби їх реалізації в сучасній українській літературній мові.

Ключові слова: темпоральність, предикат темпоральної наявності / відсутності, дієслівні конструкції, семантична класифікація.

Олег Рарицький, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОЛАЖНА ФОРМА ЦИТАТНОЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНЬО-ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ ПРОЗИ ШІСТДЕСЯТНИКІВ)

У статті на матеріалі художньо-документальної прози українських шістдесятників виокремлюються найбільш продуктивні вияви цитатної інтертекстуальності. Увага акцентується на колажній формі як найуживанішій у нефікційному письмі, що вимагає залучення в архетекст гетерогенних фрагментів – мас-медійних та архівних матеріалів, елементів усної історії, наукових праць, уривків з літературних творів, які різняться жанровою природою, проте складають єдиний художній вимір.

Ключові слова: цитата, інтертекст, колаж, художньо-документальна проза, шістдесятництво.

Наталія Третяк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПУБЛІЦИСТИЧНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ПЕВНИЙ ЕСТЕТИЧНИЙ СТЕРЕОТИП

У статті описано процеси стилістичного зниження української мови; соціально-політичні процеси, що відбулися в житті суспільства за останні десятиріччя; представлено публіцистичне мовлення як певний естетичний стереотип; з'ясовано зміни, що відбулися в результаті демократизації соціуму, динаміку мовних норм; зміни в українському комунікативному

просторі й дискурсивних стратегіях.

Ключові слова: літературна мова, мовна норма, метафора, жаргон, дискурс, публіцистичне мовлення, комунікативний простір.

Ніна Яценко, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу термінології Інституту української мови, Національна академія наук України

ГЕНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано військові терміни сучасної української мови. Увагу акцентовано на генетичні засади професійної військової термінології: запозичені слова, кальки, напівкальки, власне українські терміни.

Ключові слова: військова термінологія, парамілітарна лексика, професіоналізми, словотвірне гніздо, генетичні засади.

Ірина Царьова, кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СЕМАНТИКА НЕОНОМІНАЦІЙ: ЕКОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У розвідці розглянуто домінуючі екстра- та інтралінгвальні чинники, які вплинули на формування неонімації в сучасній українській літературній мові. Виявлено проблемні з еколінгвістичного погляду зони порушення мовних норм української мови при перейменуванні. Актуальним вбачаємо потребу ґрунтовного вивчення нової лексики в умовах «неологічного вибуху» останніх трьох десятиріч ХХ–ХХІ століть та необхідністю аналізу процесів оновлення словникового складу мови та соціокультурних процесів в їх функціональній взаємодії.

Ключові слова: екстра- та інтралінгвальні чинники, неонімація, еколінгвістичний аспект, соціокультурні процеси, мовні норми.

Ірина Чибор, аспірант кафедри історії та культури української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

СТРУКТУРА МІФОЛОГІЧНОГО ЕТНОКОДУ КУЛЬТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ)

У розвідці проаналізовано особливості репрезентації міфологічного етнокоду культури у фразеології української мови; уточнено структуру міфологічного етнокоду культури завдяки виокремленню центральної та периферійної частин; розглянуто реалізацію міжкодових переходів на периферії міфологічного етнокоду культури.

Ключові слова: код культури, етнокод культури, міфологічний етнокод культури, міжкодовий перехід, фразеологія, фразеологічна одиниця.

СЕКЦІЯ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ФЕНОМЕНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Тетяна Білоусова, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри слов'янської філології та загального мовознавства, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АНТРОПОМОРФНА ТА СОЦІОМОРФНА МЕТАФОРА В ТЕРМІНОСИСТЕМІ БІОЕТИКИ

Дослідження присвячене проблемам метафоричного моделювання наукового дискурсу. Аналізуються термінологічні одиниці нової галузі знань, що містять метафоричний компонент – окреме слово або кореневу морфему. Розглядаються когнітивні моделі метафоричного переносу зі сфер *людина, політика, економіка, війна, гра* до сфери-мішені *біоетика*.

Ключові слова: метафора, біоетика, терміносистема, моделювання.

Наталія Гудима, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТРУКТУРНІ ТИПИ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІЙ ПРОЗІ

У статті виявлено склад нових слів і нових значень в українській постмодерністській прозі, запозичених з інших мов в українську; визначено шляхи запозичення іншомовних слів; систематизовано слова іншомовного походження, які функціонують у прозових творах постмодерністських письменників, у структурні типи.

Ключові слова: запозичення, слова іншомовного походження, шляхи запозичення, структурні типи запозичень, українська постмодерністська проза.

Анжеліка Денисова, аспірант кафедри загального мовознавства та слов'янської філології, Бердянський державний педагогічний університет

ЯВИЩЕ ВАРІАНТНОСТІ ТА СИНОНІМІЇ У ФРАЗЕОЛОГІЇ

У статті розглянуто і проаналізовано основні підходи науковців до розмежування і класифікації фразеологічних варіантів та фразеологічних синонімів, виявлено та описано спільні та відмінні ознаки. Наведено основні класифікації вітчизняних і зарубіжних учених. З'ясовано, що серед науковців немає одностайності щодо проблеми розмежування і класифікації фразеологічних варіантів та фразеологічних синонімів.

Ключові слова: системні відношення, фразеологічний варіант, фразеологічний синонім, стилістичне забарвлення стійких виразів.

Ольга Дмитренко, аспірант кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОВІДАНОЇ ІРИНИ ВІЛЬДЕ

У дослідженні проаналізовано деякі лінгвальні особливості збірки оповідань Ірини Вільде, виявлено певні говіркові явища, а також лексико-семантичні діалектизми різної частиномовної належності. Простежено їхню роль у відображенні місцевого колориту, в образотворенні, індивідуалізації героїв художнього твору. Матеріалом обрано збірку оповідань «Троянди і Терня».

Ключові слова: діалект, фонетичні особливості, морфологічні особливості, синтаксичні особливості, художній твір, народні говори, діалектна лексика.

Діана Добровольська, здобувач кафедри прикладної лінгвістики, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

РЕКЛАМНИЙ СЛОГАН ЯК МІКРОТЕКСТ: ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ І ФІГУР У ПЕРЕКЛАДІ

Статтю присвячено дослідженню слоганів комерційної реклами як особливого типу мікротексту в аспекті перекладу. Визначено слоган як мікротекст, виявлено вимоги до слоганів та його характерні ознаки. Простежено специфіку синтаксичної організації слоганів, зокрема в аспекті використання стилістичних прийомів і фігур. Серед проаналізованих прийомів і фігур представлено синтаксичний паралелізм, повтори, антитезу, гру слів, сегментацію та риторичні питання.

Ключові слова: рекламний слоган, мікротекст, переклад, стилістичні фігури, синтаксичні структури.

Наталія Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОРНІТОНІМИ У СКЛАДІ ФРАЗЕМ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО НАРІЧЧЯ

Досліджено склад і просторове поширення фразем із компонентами-назвами птахів на матеріалах текстів діалектного мовлення та лексикографічних праць, що презентують південно-західне наріччя. Аналіз засвідчив наявність ареальних кореляцій, коли територія побутування фраземи та її компонентів збігається повністю або частково.

Ключові слова: орнітонім, фразема, діалектне мовлення, південно-західне наріччя, ареалогія.

Леся Меркотан, аспірант кафедри української мови, Кам'янець-Подільський

національний університет імені Івана Огієнка

ФУНКЦІЇ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ТЕКСТІВ У СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПРОЗОВИХ ТВОРАХ

У статті досліджено підходи до розгляду проблеми функціонування прецедентних текстів. Встановлено, що прецедентні тексти в дискурсі української прози початку ХХІ століття виконують номінативну (економія мовленнєвих засобів за допомогою вказівки на особу, явище, подію), інформативну (трансляція нагромадженого соціального та культурного досвіду), оцінну (формування в читача певного ставлення до зображуваних подій), персуазивну (здійснення впливу на адресата), парольну (засіб ототожнення особи з певною лінгвокультурною спільнотою) та розважальну функції (створення розважальної атмосфери засобами мовної гри).

Ключові слова: прецедентний текст, прецедентний феномен, інтертекстуальність, дискурс, функція, функціональна властивість.

Оксана Мозолюк, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДІЄСЛІВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ З СЕМАНТИКОЮ КОНТАКТНОЇ ЛОКАЛІЗАЦІЇ В ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

Автор статті намагається схарактеризувати дієслівні словосполучення з контактною локативною семантикою на матеріалі діалектних текстів, записаних власноруч у населених пунктах Західного Поділля, зокрема словосполучення, що виражають локалізацію предмета або його дії в межах просторового орієнтира, і словосполучення з семантикою поширення дії по поверхні просторового орієнтира.

Ключові слова: локалізація, синтаксема, дієслівні словосполучення, просторовий орієнтир, західноподільські говірки.

Рима Монастирська, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РОДОВІД ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ПРАВА КОРИСТУВАННЯ ЧУЖИМ МАЙНОМ

Досліджено семантику термінів на позначення понять права користування чужим майном, що ведуть свій родовід з часів стародавнього римського права. Схарактеризовано істотні ознаки відповідних правових термінопонять, розроблено моделі цих значень.

Ключові слова: юридичний термін, правове поняття, семантика, істотні ознаки терміна, термінологічне значення.

Анжеліка Попович, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри

української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **Богдана Садлій**, магістрант факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ ЛЮКО ДАШВАР «МАТИ ВСЕ»

Проаналізовано стилістичні особливості стійких зворотів у романі Люко Дашвар «Мати все». Розглянуто ідеографічні групи фразеологізмів. Для дослідження екстралінгвістичного чинника фразеологічної семантики з'ясовано поняття самотності як емоційного стану людини. Увагу акцентовано на використанні фразеологізму «у чотирьох стінах».

Ключові слова: фразеологізм, стилістичні особливості, фразеологічна семантика, ідеографічні фразеологізми.

Світлана Романчук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української словесності та культури, Національний університет державної податкової служби України

ФІЛОСОФСЬКИЙ ВЕКТОР ДИХОТОМІЇ «МОВА І ДУМКА» В НАУКОВОМУ ДОРОБКУ О.ПОТЕБНІ

У статті на основі праці О.Потебні проаналізовано дихотомію «мова і думка». Розмірковуючи про еволюційний зв'язок мови і думки, зацентровано на його філософському векторі. У контексті розгляду окресленої проблеми принагідно зазначено про роль мови як інструментарію формування духовності народу.

Ключові слова: дихотомія «мова і думка», наукові ідеї О.О. Потебні, філософія мови, когнітологія.

Ярослав Чопик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ ПРИКМЕТНИКІВ-КОЛЬОРОНОМІНАНТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Система кольоронайменувань є однією із динамічних і різноаспектних у лінгвальному континуумі і відбиває національно-мовну специфіку. Дослідження структури словотвірної парадигми таких мовних одиниць, способів і засобів їх мовленнєвої експлікації і встановлення мотиваційних відношень, що забезпечують категоризацією на лінгвальному рівні, уможлиблює спрогнозувати тенденції їх подальшого розвитку в українській мові.

Ключові слова: деривація, семантика, кольороназви, експлікація, емотивна експресивність.

Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **Віта Драгусевич**, студентка 5 курсу факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВСТАВЛЕНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК ЗАСІБ АВТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

У статті описано особливості функціонування вставлених конструкцій у прозовому художньому тексті М.Хвильового на структурно-семантичному та функціонально-стилістичному рівнях; визначено стилістичне навантаження вставлених конструкцій; окреслено стилістичну організацію вставленого висловлювання, що сприяє досягненню багатоплановості в зображенні дійсності, а отже – робить художній текст стилістично виразнішим.

Ключові слова: вставлена конструкція, реченнєві вставлені конструкції, текстові вставлені конструкції, метатекстові вставлені конструкції, художній текст, стилістичний синтаксис, стилістичний прийом.

СЕКЦІЯ 3

МЕНТАЛЬНИЙ СВІТ УКРАЇНЦЯ В МОВНИХ КОДАХ

Інна Беркешук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АУГМЕНТАТИВИ ЯК ВИРАЗНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Пропонована розвідка ознайомлює із аугментативними утвореннями української мови на позначення назв тварин. Описано також метафоричні значення дериватів. Досліджено, що метафоричні найменування від назв тварин слугують найчастіше для називання рис характеру людини, вдачі, зовнішніх чи внутрішніх ознак. Ментальні риси українців характеризуються метафоричними перенесеннями аналізованих лексем.

Ключові слова: менталітет, аугментатив, метафоричне значення, дериват.

Ніна Босак, кандидат педагогічних наук, доцент, вчений секретар Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського

ГЕНДЕРНІ НОМЕНИ В ПРОЗІ О. ЗАБУЖКО

Об'єктом уваги в гендерних студіях стали питання відмінностей, подібностей та особливостей репрезентації осіб чоловічої та жіночої статі в мові. Про вплив гендерних стереотипів можемо робити висновки за творами певного спрямування, до яких належать художні тексти Оксани Забужко, які

й створюють особливий стиль авторки.

Ключові слова: гендерні студії, номен, гендерний стереотип, тропи, індивідуальна картина світу.

Юлія Головатюк, аспірант кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

НАЗВИ МЛИНОВОГО КАМЕНЯ У ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

Описано склад, структуру, семантичну організацію та просторове поширення лексико-семантичної мікрогрупи на означення млинового каменя у західноподільських говірках. З'ясовано співвіднесеність обстежених говірок з іншими українськими діалектними континуумами.

Ключові слова: західноподільські говірки, тематична група лексики, лексико-семантична група, лексема, сема.

Олена Горбач, аспірант кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПРИЗВИСЬКА В УКРАЇНСЬКИХ САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНИХ ТВОРАХ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті проаналізовано лексико-семантичну специфіку прізвиськ українських сатирично-гумористичних прозових творів, визначено їх стилістичне навантаження, досліджено естетичні функції аналізованих прізвиськ, їх контекстуальну роль, виокремлено мотиваційні ознаки їх творення.

Ключові слова: прізвисько, літературні антропоніми, прізвиськові імена, прозвання, дигтоніми.

Наталія Дзюбак, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КАТЕГОРІЯ ВВІЧЛИВОСТІ ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ ОЦІНКИ В СУЧАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто суб'єктивну оцінку як іманентну характеристику сучасного художнього дискурсу. Виокремлено найяскравіші семантичні типи суб'єктивної оцінки, а також з'ясовано прагмарелевантні засоби вираження кожного з них на лексичному, словотвірному, морфологічному й синтаксичному рівнях. Визначено особливості категорії ввічливості як засобу вираження суб'єктивної оцінки у комунікативній ситуації прохання.

Ключові слова: суб'єктивна оцінка, категорія ввічливості, етикетна формула, комунікативна ситуація, художній дискурс.

Борис Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
**РУКОПИСНА СПАДЩИНА М. КОЦЮБИНСЬКОГО ЯК
 ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРОК**

У статті доведено, що лише в рукописах, а не у виданнях радянського часу, можемо зафіксувати низку рис, які маркують ідіостиль М. Коцюбинського. Мова автора й мовлення персонажів аналізованих оповідань відбиває ряд діалектних рис південно-західного наріччя, яких у перших літературних спробах значно більше, ніж у творах пізніших.

Ключові слова: М. Коцюбинський, рукописи, ідіостиль, діалектні риси, подільський говір

Юрій Маркітантов, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З АНІМАЛІСТИЧНИМ
 КОМПОНЕНТОМ СОБАКА / DOG ЯК ВЕРБАЛЬНІ КОДИ
 НАЦІОНАЛЬНИХ КАРТИН СВІТУ УКРАЇНЦІВ І АНГЛІЙЦІВ:
 ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Стаття присвячена лінгвокультурологічному аналізу фразеологічних одиниць з анімалістичним компонентом *собака / dog* в українській та англійській мовах. У фразеології, яка є, насамперед, засобом віддзеркалення людських якостей, кожний етнос накладає характерні риси тварини на образ людини.

Фразеологізми з анімалістичним компонентом є засобами вираження рис характеру, зовнішності, емоцій, фізичного стану, типових ситуацій, способу життя носіїв мови. Особлива увага зосереджена на спільні та відмінні ознаки досліджуваних фразеологічних одиниць у різних мовах.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, анімалістичний компонент, мовна картина світу, лінгвокультурологічний аспект.

Олеся Мартіна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавчих дисциплін, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ЗВ'ЯЗНЕ МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ
 КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**

Стаття присвячена дослідженню актуальної проблеми викладання мовознавчих дисциплін у початковій школі, оскільки необхідність зв'язного мовлення учнів пов'язана з соціальними потребами держави, які полягають у вихованні духовно збагаченої людини. Успішне оволодіння усним мовленням, його всебічний розвиток неможливі без вироблення та вдосконалення умінь сприймати мовлення на слух та користуватися

отриманою інформацією у власних висловлюваннях.

Ключові слова: зв'язне мовлення, комунікативні уміння, комунікативна компетенція, мовленнєва особистість, говоріння, граматичні уміння.

Людмила Марчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, **Олена Карпушина**, студентка 5 курсу факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

СВІТ АРТЕФАКТІВ УКРАЇНСЬКИХ ПОСТМОДЕРНІСТІВ У ТЕРМІНАХ КОЛЬОРУ

Функційні властивості артефактів безпосередньо пов'язані з кольором. Інноваційні процеси, що відбуваються в мовленні сучасних українських письменників-постмодерністів, розвиваються та можуть змінювати кольоровідображення артефактів. У статті класифікуємо артефакти з позиції колірного сприйняття на імпліковано колірні; метонімічно колірні; компаративного кольору; онтологічного кольору; соціоетнічного кольору; раритетного; індивідуально-авторського.

Ключові слова: колірні лексеми, артефакти, оцінка, символізація, постмодернізм.

Людмила Поплавська, асистент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КРЕАТИВНІСТЬ ПОЕТИКИ ПРОЗОВОГО МОВЛЕННЯ ВІТАЛІЯ НЕЧИТАЙЛА

У статті досліджено мовно-художні особливості поезики прозового тексту (повість «Скарб вірменської дзвіниці» Віталія Нечитайла). Визначено семантико-стилістичне навантаження різношарової лексики (застарілої, побутової, релігійної, іншомовної), проаналізовано стилістичні функції таких мовно-виражальних засобів, як метафора, метонімія, порівняння, епітет.

Ключові слова: образність, застаріла лексика, іншомовні слова, метафора, порівняння, епітет.

Анжеліка Попович, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПТИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Проаналізовано використання концептів української ментальності на заняттях зі стилістики української мови у вищій школі. Доведено, що культурологічний складник занять повинен формувати в студентів специфічні ментальні риси, які в комплексі утворюють неповторний

духовний світ особистості. Варто послуговуватися дидактичним матеріалом, що формує чуттєво-емоційне сприйняття дійсності, орієнтує на власне самопізнання та самовдосконалення, збагачує памолодь загальнолюдськими моральними чеснотами, утверджує гуманістичний світогляд як необхідну ознаку української ментальності.

Ключові слова: концепти української ментальності, стилістика української мови, ментальні риси, культурологічний складник занять, дидактичний матеріал.

Ольга Савицька, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТРАДИЦІЇ РОДИНИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНЦЯ

Проаналізовано основні чинники становлення ментальності як системи образів, що містяться в основі уявлень індивіда про світ і його місце в ньому. Увагу акцентовано на впливі родинного середовища, типу стосунків дитини з батьками, специфіці дитячо-батьківського спілкування, характері взаємодії у сім'ї та динамічності стимулювання-гальмування активності дитини на привласнення духовних цінностей та становленні ментальних настанов.

Ключові слова: ментальність, менталітет, чинники розвитку ментальності, ментальні настанови, типи дитячо-батьківських стосунків.

Тетяна Сукаленко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української словесності та культури, Національний університет державної податкової служби України

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФІНАНСИСТА

У статті розмежовано поняття «компетенція», «компетентність», розглянуто основні складники та шляхи формування комунікативної компетентності як пріоритетного напрямку в процесі викладання курсу «Українська мова (за професійним спілкуванням)».

Ключові слова: комунікативна компетентність, мовна компетентність, мовленнєва компетентність, соціолінгвістична компетентність.

Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РУЙНАЦІЯ СЛОВОТВІРНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МОВИ ЯК АСПЕКТ ЛІНГВОЦИДУ

У статті розглянуто процес і наслідки руйнації словотворчого потенціалу української мови у ХХ ст., визначено чинники, що вплинули на її дериваційну спроможність і активність, зроблено прогностувальні висновки щодо словотворчих можливостей сучасної української мови.

Ключові слова: лінгвоцид, словотвір, словотвірна модель, словотворчі засоби, словотворчий ланцюжок, дериваційна активність.

Валерій Щегельський, завідувач навчально-наукової лабораторії етнології, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ГРАФОЕПІТАФІЯ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК СУЧАСНОЇ ПОХОВАЛЬНОЇ ЗВИЧАЄВОЇ ОБРЯДОВОСТІ ПОДОЛЯН

У статті досліджено сучасні прояви меморіальної практики подолян, які ввійшли та закріпилися у виготовленні надгробних плит із нанесенням на них невербальної інформації про прижиттєву професійну зайнятість покійних.

Ключові слова: Поділля, похоронний обряд, надгробна плита, намогильні посвяти, графоепітафії.

ПІДСУМКОВЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ